

Podem predir el CANVI CLIMÀTIC?

L'INSTITUT CARTOGRÀFIC DE CATALUNYA CUSTODIA 20.000 CARTES HIDROGRÀFIQUES QUE CONTENEN 70 ANYS DE DADES METEOROLÒGIQUES DEL PIRINEU, UNA DOCUMENTACIÓ CEDIDA PEL FONS HISTÒRIC DE LA FUNDACIÓ ENDESA QUE PERMETRÀ CONCRETAR L'ESTRATÈGIA NACIONAL CONTRA EL CANVI CLIMÀTIC.

Text de **MARIA COLL** i fotografies d'**ENRIQUE MARCO**

EN UNA PETITA HABITACIÓ de la primera planta de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya, reposen 73 carpetes etiquetades de forma cronològica, del 1922 fins al 1992. I a dins, ben ordenades, es poden consultar 20.000 cartes hidrogràfiques que contenen dades climatològiques del Pirineu, informació fins ara custodiada pel Fons Històric d'Endesa, però des de fa uns mesos en mans del Servei Meteorològic de Catalunya i de la institució que les protegeix.

Teòricament la finalitat de les cartes hidrogràfiques és proporcionar informació referent a la presència, la dinàmica i l'ús de l'aigua en un territori determinat, en aquest cas tretze grans centrals hidràuliques del Pirineu català (entre les quals hi ha la de Camarasa, la de Cabdella, la de Sant Llorenç, la de Terradets i la de Tremp). "Les cartes hidràuliques contenen in-

formació important sobre l'aigua amb l'objectiu que la companyia elèctrica pogués administrar la seva gestió, però al mateix temps també dades destacades sobre la història del clima, ja que òbviament les centrals estaven ubicades a les zones més plujoses del país", explica Toni Mera, del Fons Històric de la Fundació Endesa.

Qui recollia aquestes dades?

L'observació meteorològica sistemàtica era una obligació del personal de les centrals hidroelèctriques del Pirineu català. Cada matí el responsable de cada central elèctrica comunicava a Barcelona les dades obtingudes a través de l'observació i d'una petita estació climatològica. Així, doncs, juntament amb la informació sobre les càrregues i produccions de la central, transmetia també dades de pluviometria, de termometria, sobre l'estat del cel, de la pressió atmosfèrica, de la direcció del vent, dels meteors o de l'evaporació, entre altres qüestions. En alguns punts concrets, per exemple, es preniën dades encara més específiques com el gruix del glaç dels estanys de Cabdella, a la vall Fosca; una realitat avui impossible, si tenim en compte que ja no queda cap glacera en territori català.

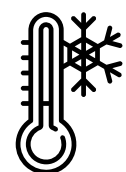
Posteriorment a Barcelona, es recopilaven totes les dades arribades des

1937

INUNDACIONS AL PIRINEU:

En plena guerra civil, l'Alt Pirineu va viure unes fortes inundacions. Del 26 al 28 d'octubre del 1937 es van acumular 405 litres per m² a l'estany Gento i 305 litres per m² a Benasc i al port de la Bonaigua. En tres dies va descarregar una tercera part de la pluja anual. Els danys van ser quantiosos i la central elèctrica de Cabdella va quedar desstrassada.

1956

L'ANY DEL FRED:

El febrer del 1956 es va produir a Catalunya l'onada de fred més forta del segle XX. A l'estany Gento, els termòmetres van arribar a -32 °C, la temperatura més baixa registrada mai a l'Estat espanyol. A Barcelona la temperatura va ser de -6,7 °C; al turó de l'Home, de -19,8 °C; a Tortosa, de -6,4 °C i a Girona de -10,5 °C. Encara es recorda com *l'any del fred*.

1982

POBLES AÏLLATS:

Els aiguats de la nit del 7 i el 8 de novembre del 1982 van provocar el desbordament del Segre i la Valira. Les zones més afectades van ser Andorra i, especialment, l'Alt Urgell i la Baixa Cerdanya. Les riuades van deixar 14 morts, carreteres tallades i pobles aïllats. L'observatori de la Molina va donar xifres de 600 litres per m². Els mitjans van informar poc de la tragèdia.

TRESOR DOCUMENTAL
Toni Mera (esquerra) i Marc Prohom amb algunes de les cartes hidrogràfiques cedides per Endesa.

de les centrals i s'omplia una carta per dia. "Va ser per aquest motiu que les centrals hidroelèctriques van ser de les primeres instal·lacions del país a estar connectades telefònicament, ja que a la capital i moltes altres localitats catalanes depenien energèticament d'elles", recorda Mera.

Un tresor documental

Catalunya té dades climatològiques des de l'any 1780, però estan fragmentades. La informació agrupada en aquestes cartes hidrogràfiques és important perquè ofereix una sèrie continuada de setanta anys. "Sobretot ens mancaven sèries referents als anys de la guerra civil", explica Marc Prohom, cap de l'Àrea de Climatologia

Prohom: "Disposar d'una sèrie tan llarga de dades permetrà fer previsions de futures catàstrofes"

del Servei Meteorològic de Catalunya. "Per fer estudis sobre canvi climàtic es necessiten sèries llargues de cent anys i sobretot disposar de períodes extrems, com moments marcats per fortes sequeres o altes pluviositats, i per això disposar de tota aquesta informació és un tresor", puntualitza.

Aquestes dades també són fonamentals per raons geogràfiques: "Tenir dades de la zona del Pirineu és

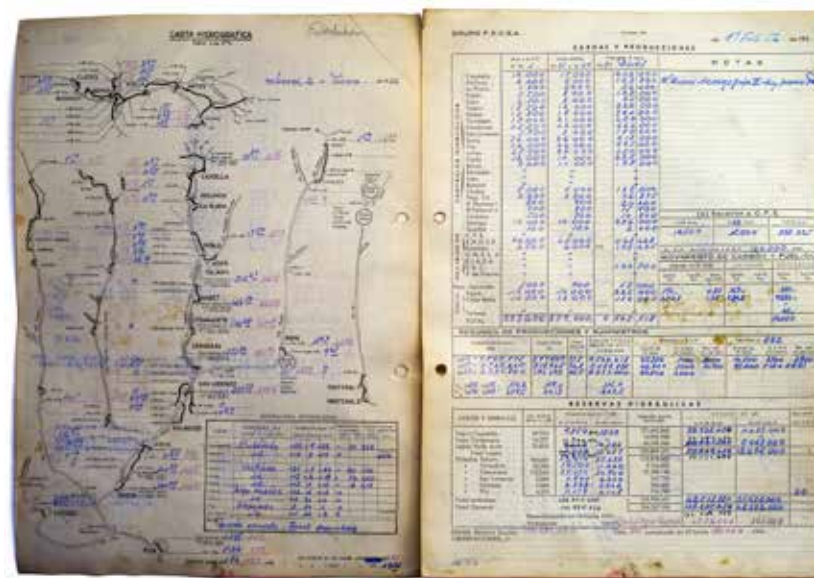
molt important perquè en les àrees d'alta muntanya les informacions són més pures, no estan contaminades pel fenomen de l'escalfament com passa a Barcelona o a les zones urbanes". A més, el Pirineu és una àrea especialment sensible al canvi climàtic: des dels anys cinquanta la temperatura ha incrementat un grau de mitjana i hi ha hagut un descens notable de les precipitacions.

L'estudi històric de la climatologia ens suposa saber coses del passat, però també preveure el clima del futur i, fins i tot, potser dulcificar futures desgràcies. "Disposar d'una sèrie tan llarga de dades ens permetrà estudiar amb rigor episodis extrems i ajudar a fer possibles previsions de catàstrofes similars", rebla Prohom.

Repte de cara al futur

Ara, la prioritat és digitalitzar totes les cartes hidrogràfiques per garantir-ne la conservació. Seguidament s'iniciarà l'extracció de dades amb l'objectiu de posar-les a l'abast de tots els estudiosos, una feina que podria entrar dins el Pla de Treball del Servei Meteorològic de Catalunya del 2020-2023.

Amb aquesta informació se sabrà l'abast real del canvi climàtic i es podrà començar a dissenyar el segon Pla de l'Energia i el Canvi Climàtic de Catalunya, necessari a partir del 2020. Un repte que ha d'afrontar Catalunya i tot el planeta. ♪

PER SABER-MÉS — Podeu trobar més informació sobre la feina que realitza l'Agència del Canvi Climàtic de Catalunya a: <http://canvyclimatic.gencat.cat>

MARIA COLL
Periodista i historiadora